

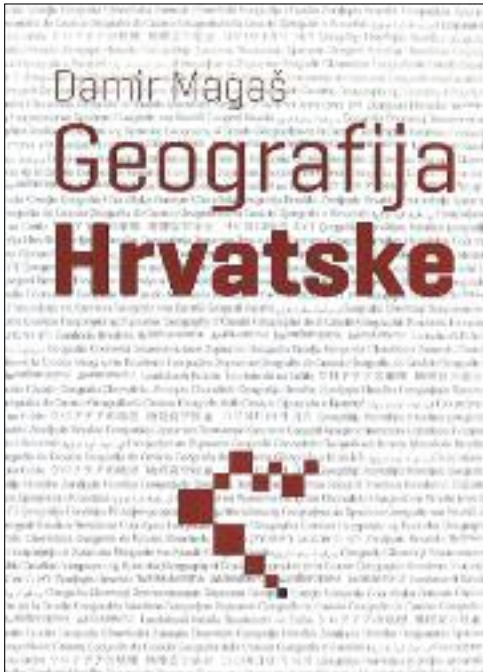
KNJIŽEVNOST

Damir Magaš:

Geografija Hrvatske

Biblioteka Geographia Croatica 46

Zadar 2013; Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju, Meridijani, 597 strani, ISBN 978-953-331-040-4, 978-953-239-151-0

Monografijo sestavlja devet poglavij, ob koncu katerih navaja avtor pomembnejšo uporabljeno literaturo, ter kazalo geografskih imen. Uvodno prvo poglavje (str. 18–33) obravnava **širši geografski položaj Hrvaške ter njene meje**. Avtor jo opredeljuje kot jadransko-srednjeevropsko državo na stiku treh večjih evropskih civilizacijskih arealov: zahodnoevropsko-sredozemskega, srednjeevropskega in jugovzhodnoevropskega, pri čemer prva dva združuje v »zahodni«, rimskokatoliški svet, zadnjega pa pripisuje pravoslavno-islamskemu svetu. V naravogeografskem pogledu vidi Magaš temeljno naravno mejo v tako imenovanem »hrvaškem pragu«, kakor opredeljuje dinarsko gorsko prepreko v komunikaciji med primorskim in panonskim delom države. Sploh je za avtorja značilno, da v svojem delu močno poudarja maritimni značaj Hrvaške, ki so ga predhodni pisci hrvaških geografskih monografij s »celinskim« pristopom nekoliko zanemarili. V tem smislu Magaš tudi nanovo povzema in interpretira glavne prometne linije, ki potekajo prek Hrvaške in so po eni strani usmerjene po podravskem, posavskem in jadransko-jonskem (obalni) koridorju od severozahoda na jugovzhod, po drugi pa omogočajo povezovanje med obalnimi pristanišči in podonavsko-srednjeevropsko notranjostjo po vertikalnih linijah ter med samimi jadranskimi obalnimi mesti prek morja do Italije. Poglavje se zaključuje z orisom poteka in historiata hrvaških mejnih območij s Slovenijo, Madžarsko, Srbijo, Bosno in Hercegovino ter Črno goro oziroma z orisom različnih meja in morskih pasov v Jadranskem morju.

Drugo poglavje (str. 34–101) prikazuje **naravnogeografske značilnosti Hrvaške**, začeni z geološkim orisom ozemlja in razvojem glavnih reliefnih oblik, ki jih avtor deli na nižinske ravnice, terasne ravnice, planote, nižja gričevja, gorski, dinarsko-kraški in podmorski relief. Reliefne značilnosti vplivajo na podnebne, kjer avtor izpostavlja zlasti osnovno delitev na sredozemsko in celinsko različico ter oriše zelo razčlenjeno strukturo, ki zadeva insolacijo ter temperaturno in padavinsko diferenciacijo hrvaškega ozemlja. Pri hidrografskem opisu posveča glavno pozornost morju, a tudi glavnim vodotokom in jezerom ter podzemskim vodam na kraških območjih. Poglavje zaključuje še pregled pedo- in rastlinsko-geografskih značilnosti Hrvaške.

V obsežnem tretjem poglavju (str. 102–223) se avtor ukvarja s **homogeno (fiziognomsko) regionalizacijo Hrvaške**. Magaš ločuje tri osnovne homogene regije: panonsko-subpanonsko, gorsko in primorsko. Prvo regijo (1) podrobneje deli še na zahodni subpanonski prostor, vzhodni subpanonski prostor in hrvaško panonsko Podonavje. Gorsko regijo (2) deli na Gorski kotar, Potkapelsko kotlino in Liko. Primorski regiji (3) namenja avtor še najbolj obsežni oris, vendar prihaja ravno pri regionalizaciji tega, Magašu najbolj poznanega območja do določenih nesoglasij med strukturo členitve, ki je zapisana v kazalu in tisto, ki jo avtor poda v samem besedilu. Te nejasnosti ne zadevajo severno hrvaško primorje in srednje hrvaško primorje, ampak južno hrvaško primorje in njene podenote.

Posebej problematično je četrto poglavje (str. 224–301), kjer je govora o **zgodovinsko-geografskem razvoju Hrvaške** in kjer »patriotski« značaj monografije najbolj očitno prihaja do izraza. V podpoglavju 4.1.4., v katerem avtor nekritično prevzema nedokumentirane in zgodovinsko nepotrjene teze, po katerih naj bi se Hrvati v 7. stoletju naselili na ozemlje današnje Hrvaške kot etnično-jezikovno že oblikovano ljudstvo; o tem naj bi pričale oznake »*Harahvati*« ali »*Harauvat*« za kraljevstvo na območju Afganistana v 6. in 5. stoletju pred našim štetjem in »*Choroathos*« na območju severno od Črnega morja v 2. in 3. stoletju našega štetja. Od tu naj bi se Hrvati od 4. do 6. stoletju pomikali prek ozemelj današnje Poljske in vzhodne Nemčije (ime »*Bijela Hrvatska*« na območju južne Poljske in severne Slovaške), od koder bi zavili na jug prek Dunaja in današnje Slovenije. Te teze spominjajo na tiste, ki so v Sloveniji izvor slovenskega naroda iskale in še iščejo v »slovenskih« prebivalcih Norika, v Venetih ali celo v Skandinaviji in imajo skupno lastnost le v tem, da skušajo skladno z doktrino nacionalizma prenašati v neko zgodovinsko »trajnost« trenutno nacionalno diferenciacijo sicer izvorno enotnih slovanskih ljudstev. Mnogo bolj ustrezno prikazuje avtor teritorialno organiziranost današnjega hrvaškega ozemlja (v katerega deloma vključuje tudi ozemlje današnje Bosne in Hercegovine) skozi čas od rimskega obdobja dalje, čeprav ne omenja selitvenih gibanj, verskih in etnično-jezikovnih transformacij, ki jih je burno zgodovinsko dogajanje povzročilo v obravnavanem prostoru.

Prebivalstveni strukturi je namenjeno peto poglavje (str. 302–351), ki daje več poudarka na obdobju obstoja Republike Hrvaške v okviru povojne Jugoslavije in samostojne države po letu 1991. Posebej je izpostavljena analiza zadnjih popisnih podatkov za leto 2011. Pregled narodnostne sestave prebivalstva na Hrvaškem je sorazmerno kratek: v njem avtor delno omenja tudi hrvaška naselitvena območja izven Hrvaške, zlasti v vzhodni soseščini. Prisotnost Hrvatov izven ozemlja hrvaške države opiše podrobneje v posebnem podpoglavju, kjer se omenjajo tudi Hrvati v Sloveniji (36.000 leta 2002), ki so po Magaševem mnenju v večini priseljenci, a bi jih zaradi njihove prevladujoče obmejne teritorialne distribucije in časa poselitve smeli prišteti k nacionalnim manjšinam. Največ avtohtonih Hrvatov živi v Bosni in Hercegovini (po oceni za leto 2009 okrog 660.000), v Srbiji pa okrog 90.000; med hrvaškimi izseljenškimi skupnostmi (s potomstvom) so najbolj številčne tiste v ZDA (okrog 1,3 milijona), Čilu (okrog 380.000), Argentini (okrog 275.000), Avstraliji (okrog 240.000), Nemčiji (okrog 230.000), Avstriji (okrog 130.000) in Kanadi (okrog 110.000). Pri navajanju manjšin na ozemlju Hrvaške se naslanja na popisne podatke (zgovoren je na primer upad Srbov od 11,5 % skupnega prebivalstva leta 1981 na 4,4 % leta 2011), ki jih ilustrira sicer metodološko manj posrečeno izdelan kartografski prikaz. Nekoliko podrobneje je v tem poglavju razčlenjena urbana struktura s kratkim orisom pomembnejših mest, poglavje pa se zaključuje z zanimivim opisom posledic vojne v obdobju 1991–1995, ki pa se bolj posveča voj-

nim operacijam kot morfološkim in kvalitativnim spremembam v demografski ter poselitveni strukturi najbolj prizadetih s Srbi poseljenih območij v okolici Knina in Vukovarja.

Nekoliko bolj celovito in sintetično je v šestem poglavju (str. 352–421) prikazana **ekonomskogeografska struktura Hrvaške**. V njem avtor oriše hrvaške kmetijske regije, energetske strukturo oziroma omrežje, strukturo industrijske proizvodnje ter prometno omrežje s posebnim poudarkom na evropskih prometnih koridorjih in problematiko prometne povezanosti z Dubrovnikom prek neumске enklave. Nadalje se Magaš posveti orisu pomorskega prometa in njegovega znatnega upada po letu 1991, kakor tudi problemom na področju turizma, ki se v zadnjih letih ponovno oživlja in predstavlja enega izmed glavnih ekonomskih »adutov« sodobne Hrvaške ter ga avtor povezuje še s krajšim prikazom hrvaških zaščitenih območij oziroma naravnih parkov.

Obsežno in za obravnavano monografijo ključno je sedmo poglavje (str. 422–521), pri katerem se avtor vrača na vprašanje regionalizacije, tokrat s prikazom **nodalno-funkcionalnih oziroma gravitacijskih regij na Hrvaškem**. Te so po mnenju avtorja naslednje: zagrebška, varaždinsko-koprivniška, karlovaška-sisaška, bjelovarsko-virovitiška, slavonskobrodská in osiješka v notranjem delu Hrvaške ter reška, zadarska in splitska na obali. Vsaki izmed teh namenja avtor celovit opis, ki vsebuje glavne družbenogeografske značilnosti, njihov razvoj ter prikaz glavnih naselitenih in produkcijskih središč s posebnim poudarkom na trenutni situaciji. Monografijo zaključujeta osmo poglavje (str. 522–525), kjer so na kratko prikazane faze »evropeizacije« Hrvaške po njeni osamosvojitvi in bi ga bilo morda bolje uvrstiti v prvo poglavje, ter deveto poglavje (str. 526–545), ki je namenjeno pregledu razvoja hrvaške geografije (s seznamom vseh hrvaških geografov moderne dobe) in bi morda bolj sodilo v kakšen drug kontekst, če ne bi Magaševa Geografija Hrvatske želela primarno izkazati svoj »nacionalni« karakter oziroma ambicijo »nacionalno« pomembnega dela.

Monografija to nedvomno je, čeprav gre mestoma za iskanje »nacionalno« relevantnega na ško do strokovnosti oziroma potrebne kritičnosti in znanstvene distance. Prav tako ostaja delo pri evidentiranju regionalnih enot in svojih regionalnih orisih nekoliko preveč opisno ter premalo poglobljeno pri razlaganju dejavnikov in faktorjev regionalne diferenciacije ter vzrokih za različna razvojna pota posameznih hrvaških teritorialnih enot. Delo je vsekakor za bralca zanimivo in sveže, posebej pri orisu sodobnih struktur in regionalnih razmer ter prikazovanju za Hrvaško vse bolj pomembnega sredozemskega območja. Manj uspešno pa je pri namenu, da hrvaško »zgodbo« umesti v širši mednarodni kontekst, saj mu izrazita »nacionalna« usmerjenost preprečuje, da bi vključeval rezultate raziskav in interpretacij drugih »tujih« avtorjev, ki so se v bližnji preteklosti ukvarjali s Hrvaško. To velja tudi za širše geografske probleme in procese. Državi je podobno kot Sloveniji »usojeno«, da se bo tudi v prihodnje nahajala nekje med morjem in kontinentom ter med »pravo« Evropo in balkansko periferijo. Tako se je za Hrvaško kot za Slovenijo potrebno vprašati, ali ima klasični regionalnogeografski in »nacionalni« koncept pri geografskih obravnavah še vedno tisti smisel, kakršnega je imel v prejšnjem stoletju, in ali ga ne bi kazalo v času vse večjega mednarodnega povezovanja in rastoče globalne soodvisnosti raje dopolnjevati ter poglobiti z bolj problemsko in »transnacionalno« usmerjeno geografijo, ki bi znala na prostor in družbo gledati bolj celovito ter brez vse bolj motečih in vse manj uporabnih »nacionalnih« očal.

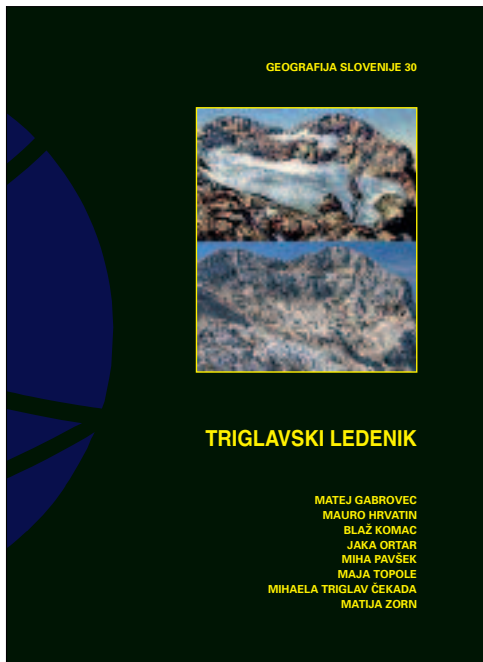
Milan Bufon

Matej Gabrovec, Mauro Hrvatin, Blaž Komac, Jaka Ortar, Miha Pavšek, Maja Topole,
Mihaela Triglav Čekada, Matija Zorn:

Triglavski ledenik

Geografija Slovenije 30

Ljubljana 2014: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC SAZU, 252 strani,
254 slik, 7 preglednic, ISBN 978-961-254-731-8

V zadnjem desetletju namenja strokovna in laična javnost veliko pozornosti sodobnemu spreminjanju podnebja in odzivom naravnega in družbenega okolja nanje. Kot posledico in ilustracijo globalnega ter regionalnega naraščanja temperature zraka se zelo pogosto navaja krčenje ledenikov in primerja njihovo nekdanje ter sedanje stanje. Pri nas se najpogosteje izpostavlja dogajanje na Triglavskem ledeniku, ki privlači pozornost že od časov prvih obiskovalcev gora. Ni naključje, da je prvi dokumentirani obisk Triglava leta 1778 hkrati tudi prvi dokumentirani obisk Triglavskega ledenika oziroma, kakor so ga tedaj poimenovali, »Zelenega plazu«.

Sistematično, vsako leto od leta 1946, merijo, opazujejo in preučujejo Triglavski ledenik sodelavci Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Poročila o stanju ledenika v posameznih letih so dostopna v številnih razpršenih virih, podobno tudi opisi in ilustracije ledenika iz časa pred začetkom rednih opazovanj. Odlika monografije Triglavski ledenik je, da je dogajanje na ledeniku skozi čas sistematično in izčrpno, še posebej po letu 1946, zaokroženo na enem mestu. Z opisi in s pomočjo bogatega slikovnega gradiva si lahko uporabnik knjige ustvari predstavo o obsegu in spremembah ledenika vse od časov prvih zapisov, ilustracij, fotografij in razglednic, vse do sodobnih georadarskih meritev. Oziroma, od časov pravega ledenika, ko je v prvi polovici 20. stoletja Pavel Kunaver »... s spoštovanjem zrl ... doli na ledenik, kjer so se na glavni grbini odpirale dokaj velike razpoke, o katerih globini je pričala temnomodra senca v odprtini ...«, do sodobnega stanja, ko doživlja ledenik »slabe čase« in se Matej Gabrovec v naslovu enem svojih prispevkov sprašuje: »Triglavski ledenik – kako dolgo še?«.

Knjigo sestavlja šest osnovnih poglavij. V začetnem so predstavljene geomorfološke značilnosti okoličnega Triglavja. Ker je Triglavsko pogorje značilna visokogorska pokrajina, lahko na površju opazujemo sledove ledeniških, periglacialnih, kraških in drugih denudacijskih procesov. Sledi predstavitev Triglavskega ledenika v pisnih, slikovnih in kartografskih virih pred letom 1946. Z vidika sedanjega stanja se zdi neverjeten opis Karla Dežmana iz druge polovice 19. stoletja, ki omenja grmenje ledenih blokov ob padanju v globino Vrat ter prek stene padajočo vodo mlečne barve v poletnem času.

Kot uvod k osrednji vsebini monografije s prikazom kolebanja Triglavskega ledenika med letoma 1946 in 2013 sta metodološko poglavje o izmerah Triglavskega ledenika ter poglavje o vremenskih in podnebnih razmerah na Kredarici. Za spremljanje sprememb ledenika so bile uporabljene različne metode izmer. V začetku sistematičnih opazovanj so obod ledenika merili z merskim trakom, sledile so klasične geodetske tahimetrične meritve, fotogrametrične izmere, izmere z globalnim navigacijskim satelitskim sistemom, v zadnjem času so uporabili tudi aerolasersko skeniranje površja. Poleg izmer je bilo za vrednotenje sprememb uporabljeno tudi arhivsko slikovno gradivo. Ker so spremembe na ledeniku v tesni povezavi z visokogorskim vremenom in podnebjem, je z vidika preučevanja zelo kompleksnega odnosa med kolebanjem ledenika in podnebjem pomembno dejstvo, da je kmalu po začetku sistematičnih meritev ledenika začela na bližnji Kredarici delovati meteorološka postaja. Z reanalizo so bile rekonstruirane tudi nekatere za ledenik pomembne podnebne značilnosti za čas od prve polovice 19. stoletja naprej.

V osrednjem poglavju, »*Kolebanje Triglavskega ledenika med letoma 1946 in 2013*«, so spremembe na ledeniku prikazane kronološko, po posameznih letih. Prikazi so pripravljani po posameznih ledeniških letih in so standardizirani, kar omogoča primerjavo med leti. Vsako ledeniško leto je predstavljeno s tremi sklopi: kratkim besedilnim in grafičnim prikazom vremenskih razmer, opisom opravljenih raziskovanj ter prikazom rezultatov, to je sprememb ledenika in dogajanj na njem. Če je bilo mogoče, sta za vsako ledeniško leto dodani fotografiji ledenika ob koncu redilne in talilne dobe.

V sklepnem poglavju so zgoščeno strnjene glavne ugotovitve o življenju ledenika od njegovega nastanka v mali ledeni dobi, viška ob koncu tega obdobja v 19. stoletju, ko je meril več kot 40 ha, do današnjih dni. 20. stoletje zaznamuje krčenje ledenika, ki je za prvo polovico stoletja strokovno slabo dokumentirano, so pa na razpolago številni opisi v planinski literaturi. Za obdobje sistematičnih meritev in opazovanj je za čas do leta 1964 značilno krčenje in tanjšanje ledenika, nato pa do leta 1982 stagnacija. Z izrazitim trendom dviga temperature zraka od 80. let 20. stoletja naprej sovpada zelo hitro umikanje ledenika in njegovo razpadanje. Leta 2003 je meril le 0,7 ha. Po tem letu se je krčenje upočasnilo, površina ledenika je leta 2013 obstala pri 0,4 ha. Dinamika spreminjanja površine ledenika po letu 1946 je prikazana z grafikonom, zelo nazoren in informativen je tudi zemljevid, ki ponazarja zmanjševanje obsega in površine ledenika od leta 1850 naprej.

Bogato ilustrirana knjiga Triglavski ledenik je pomemben dokument o naravni vrednoti, ki ji zaradi sodobnega podnebnega dogajanja grozi izginotje. Na enem mestu je zbrano, sistematično obdelano in ovrednoteno gradivo, ki se je v zadnjih dveh stoletjih nabralo o najbolj vzhodno ležečem ledeniku v Julijskih Alpah. Predstavlja sintezo dela številnih opazovalcev in raziskovalcev in je hkrati tudi zahvala za njihov trud in prizadevanja. Razen strokovnjakov jo bodo z veseljem listali tudi ostali ljubitelji narave in slovenske zemlje, saj v sebi nosi močan domoznanski in domoljubni naboj.

Darko Ogrin

David Bole:
Spreminjanje prometne rabe zemljišč v Sloveniji
Georitem 25

Ljubljana 2015: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 74 strani, 33 slik, 9 preglednic, ISBN 978-961-254-769-1

»Spreminjanje prometne rabe zemljišč v Sloveniji« je nova znanstvena monografija v knjižni zbirki Georitem. V njej se odražata vsebini dveh področij, ki sta vsako zase že tradicionalno prisotni v slovenski geografiji, vendar pa njun preplet do sedaj celostno še ni bil preučen. Na ta način monografija ni samo novost v slovenski raziskovalni srenji, temveč predstavlja pomemben znanstveni prispevek tudi širše. Namen knjige je predstaviti prometno rabo zemljišč kot pomembnega gradnika prostora. Glavni cilj je dognati neposredne učinke, torej ugotoviti, kakšen delež ima prometna raba v Sloveniji in še posebej v različnih tipih (sub)urbaniziranih naselij ter posameznih mestnih sooseskah. Drugi cilj je predstaviti osnovne družbeno-gospodarske prvine in razloge rasti ter spreminjanja prometne rabe zemljišč.

Avtor je na podlagi naprednih analiz prostorskih podatkov in s pomočjo geografskih informacijskih sistemov ugotovil, da načini mobilnosti prebivalstva vplivajo na prometno rabo zemljišč in s tem oblikujejo prostor, v katerem živimo. Po podatkih zemljiškega katastra prometna raba v Sloveniji predstavlja več kot polovico vseh pozidanih zemljišč, njen obseg pa v zadnjem desetletju narašča, a počasneje kot ostala pozidana raba, kar morda nakazuje na večjo racionalnost poselitve v Sloveniji. Analiza prometne rabe na državni ravni kaže na območja, ki najbolj pridobivajo prometno rabo. To so območja z novo prometno infrastrukturo (ceste, železnice), pa tudi turistična ter nekatera (sub)urbanizirana območja. Rezultati kažejo, da so lokalne politične in načrtovalske odločitve zelo pomemben dejavnik rasti prometne rabe v slovenskih mestih. Analiza suburbaniziranih naselij v bližini Ljubljane in Maribora potrjuje tezo, da so novejši, suburbanizirani deli naselij bolj obremenjeni s prometno rabo, zlasti avtomobilsko. Suburbanizirani deli naselij imajo precej več prometne rabe od starejših vaških jeder.

Analiza mestnih sosesk kaže, da starejše blokovne soseske niso bile grajene za uporabo avtomobila, temveč javnega, kolesarskega in peš prometa. Z avtomobilizacijo so se pojavile garaže in parkirišča, običajno zgrajena med bloki na zelenicah ali skupnih dvoriščih. Novejša gradnja se prilagaja minimalnemu parkirnemu standardu, kar se izkazuje tudi pri analizi prometne rabe nekaterih novejših blokovnih sosesk. Problem ni le velika površina namenjena avtomobilu, temveč odsotnost bolj trajnostnih prometnih rešitev oziroma zapostavljenost atraktivne kolesarske infrastrukture in pešpoti. Zaradi širjenja prometne rabe, namenjene motoriziranemu prometu, je avtor ocenil odnos prebivalcev do avtomobilov in skušal določiti širše razloge za ta pojav. Ugotovil je, da so prebivalci okoljsko osveščeni v teoriji, a se to ne prenaša v prakso, saj opremljenost lastnega bivališča z avtomobilsko infrastrukturo vrednotijo višje od ostalih dejavnikov. Avtomobilizacijo je skušal razložiti z ekonomskimi, družbenimi in političnimi razlogi.

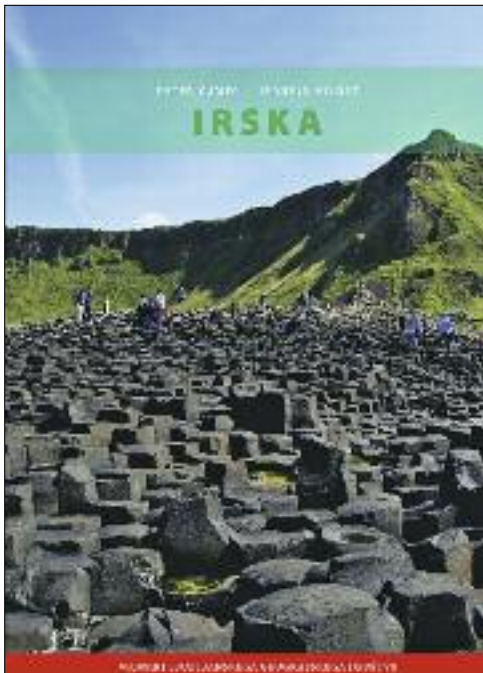
Knjiga predstavlja pomemben prispevek za vse, ki se v prvi vrsti ukvarjajo s prometno geografijo in prostorskim načrtovanjem. Rezultati so neposredno uporabni za spodbujanje trajnostne mobilnosti, načrtovanja bolj kakovostnega bivalnega okolja in zgoščene gradnje. Visoka raven znanstvene odličnosti služi kot dobra iztočnica za nadaljnja znanstvena raziskovanja, preprost in razumljiv jezik pa jo dela uporabno, primerno in zanimivo tudi za druge deležnike, kot so politični odločevalci, učitelji in ljubitelji geografije.

Jani Kozina

Peter Kumer, Jerneja Milost:
Irška

Vodniki Ljubljanskega geografskega društva

Ljubljana 2015: Ljubljansko geografsko društvo, Založba ZRC, 185 strani, ISBN 978-961-254-744-8

V začetku leta 2015 je pri Založbi ZRC izšla nova knjiga v sklopu Vodnikov Ljubljanskega geografskega društva, in sicer o Irski. Vodnik je nadgradnja in posodobljena različica vodnika, ki je izšel leta 1997 pod avtorstvom upokojenega profesorja Ulstrske univerze Colina Thomasa in domačih strokovnjakov Veronike Rot Gabrovec in Mateja Gabrovca. Tokratna različica, ki sta jo pripravila Peter Kumer in Jerneja Milost, na 185 straneh podrobno opiše to otoško državo skupaj s Severno Irsko in poda predloge za tri večdnevne ekskurzije.

V uvodu so na kratko predstavljeni osnovni podatki o Irski in Severni Irski. Sledi opis regionalne razdelitve otoka, v nadaljevanju pa so podrobno predstavljene naravogeografske značilnosti. Kamnine večinoma paleozojske starosti vplivajo na razgibano površje otoka, ki ima veliko kmetijskih zemljišč. Prevladujejo travniki in pašniki, ki zaradi enakomerne razporeditve padavin in milega podnebja vse leto dajejo značilno zeleno barvo pokrajini. Vse opise spremlja raznoliko kartografsko in fotografsko gradivo.

Sledi zgodovinski opis države, ki je bila precejšnje obdobje zelo nemirna. Opis se začne z obdobjem kmalu po ledeni dobi, ko so na otok prišli prvi naseljenci. Pol stoletja pred našim štetjem je družba prevzela keltsko kulturo, v petem stoletju našega štetja pa tudi krščanstvo. V srednjem veku so sledili vpadi Vikingov, njim pa je sledilo anglo-normansko obdobje, s katerim so se začeli bolj ali manj izraziti nemiri med kristjani in protestanti, ki so trajali vse do 1994, ko je bilo uradno podpisano premirje. Tako kot zgodovina, je bilo pestro tudi spreminjanje števila prebivalstva. Velikemu porastu prebivalstva v času industrijske revolucije sta sledila velika lakota in izrazito izseljevanje, ponoven porast pa se je pričel šele po vstopu Irske v Evropsko Unijo. Danes je Irska privlačna država za priseljence iz osrednje Evrope, Azije in Afrike.

Podrobna je tudi predstavitev kulture, kjer avtorja nista izpustila značilnega irskega jezika, ki se v zadnjem obdobju ponovno obuja, tradicionalne ljudske glasbe, literature, filma in kulinarike, ki je najbolj prepoznavna po ribah, pivu, viskiju in kavi. Gospodarstvo je predstavljeno po sektorjih, kjer primarni kljub velikim kmetijskim zemljiščem nima velikega pomena. Pomembno vlogo tako predstavljajo elektronska in farmacevtska industrija, med storitvenimi dejavnostmi pa turizem in promet.

V drugem delu sledi predstavitev treh priporočenih poti. Prva opisuje Dublin z okolico, za kar bi obiskovalec potreboval okoli dva dneva. Avtorja sta izpostavila 42 točk v samem Dublinu, ki so najbolj vredne ogleda. Sem spadajo različne palače, spomeniki, trgi, ulice, parki in tudi gostišča. Pri okolici sta izpostavila vas Malahide, hribovje Wicklow Mountains, ledeniško dolino Glendalough s tamkajšnjim samostanom in otok Bull Island, ki je priljubljeno mesto za nedeljske izlete.

Druga priporočena pot obsega severni del otoka, kjer bi prvega od predlaganih štirih dni namenili glavnemu mestu Severne Irske – Belfastu. Izpostavljenih je 31 točk, ki so vredne ogleda, med njimi pa se jih veliko nanaša na temo medetničnih spopadov in nekdaj značilne ladjedelniške industrije. Najbolj poznan proizvod je namreč nesrečna ladja Titanik, ki je nedavno dobila svoj muzej. Za preostale tri dni avtorja predlagata obisk mest Antrim, Londonderry in Coleraine, kompleks izjemno ohranjenih grobnic Newgrange ter naravne znamenitosti, kot so Velikanove stopinje (bazaltni stebri), otoček Carrickarede z znamenitim visečim mostom in Antrimška obala.

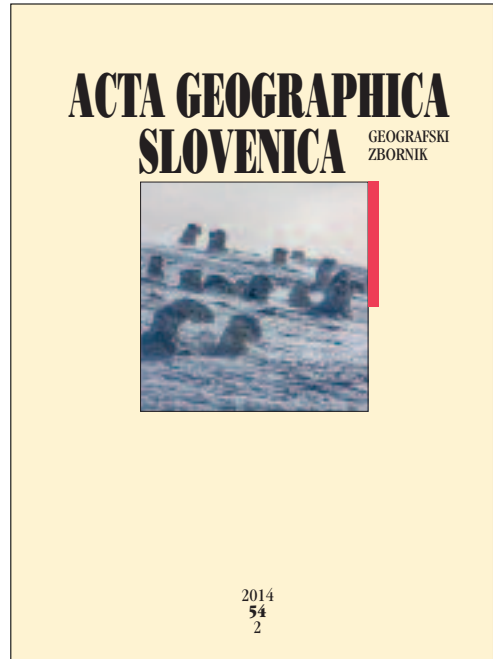
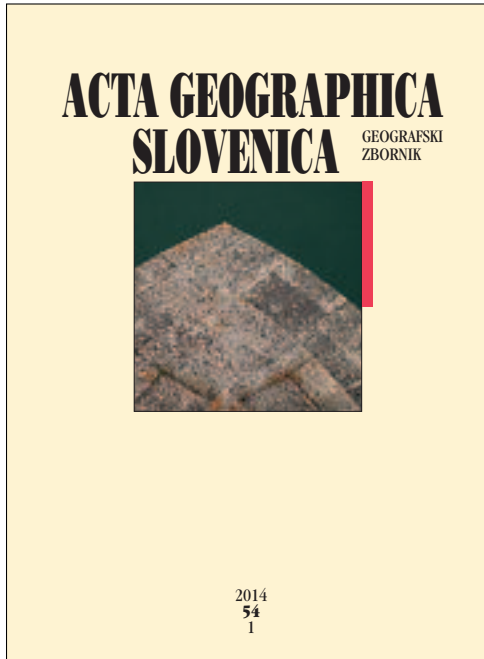
Tretja predlagana pot je namenjena ogledu južnega dela otoka. Zaradi dolžine poti je njej namenjenih šest dni. Izhodišče in končno točko predstavlja Dublin, pot pa prek osrednjega dela otoka in mesta Athlona pelje proti zahodni obali. Ta je zanimiva tako z naravogeografskega kot tudi družbenogeografskega vidika. Poleg najbolj »irskega« mesta Galway in mesta Limerick so tu vredni ogleda pokrajina Connemara, kraška planota Burren in Moherske pečine s prek 200 m visokimi klifi. Na skrajnem jugozahodu so slikoviti polotok Dingle, panoramska cesta Kerryjev obroč in Killarneyjski narodni park. Ob koncu poti sledijo še večja mesta Cork, Waterford, Kilkenny in Kildare s številnimi trdnjavami in samostani.

Predlagane poti so torej zelo raznolike, saj zelo dobro predstavijo raznoliko pokrajino, pestro zgodovino, kulturo, gospodarstvo in tudi kulinariko. Vabljeni torej k branju obogatene različice vodnika po Irski.

Matej Blatnik

Acta geographica Slovenica/Geografski zbornik 54-1 in 54-2

Ljubljana 2014: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, sozaložnik SAZU, 436 strani, ISSN 1581-6613

Revija v letniku 54 prinaša šestindvajset znanstvenih prispevkov, trinajst v prvi in trinajst v drugi številki. V obeh številkah je devet rednih prispevkov, ki jim sledijo štirje članki dveh »posebnih števil« s tematsko zaključenimi prispevki o naravnih nesrečah (54-1) ter kulturnih vrednotah in trajnostnemu podeželskemu razvoju (54-2). S tovrstno prakso je revija začela s številko 51-2.

Redni sklop člankov v prvi številki začinja avstrijsko-slovenski prispevek Wolfganga Tintorja in Maje Andrič (Inštitut za arheologijo ZRC SAZU) z naslovom '*Lateglacial studies in the western valleys of the Italian Julian Alps and in the Koritnica valley*', o poznoledeniških študijah zahodnih dolin italijanskih Julijskih Alp in doline Koritnice. Sledi prispevek Mateje Breg Valjavec (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) z naslovom 'Odkrivanje prikritih odlagališč odpadkov v prodni ravnini z geometrično analizo in LiDAR DMR' o geomorfološkem pristopu k odkrivanju nekdanjih odlagališč odpadkov v prodni ravnini na primeru Ljubljanskega polja. Sledi srbski prispevek Smiljane Đukičin, Jasmine Đorđević in Jelene Milanković (Naravoslovno-matematična fakulteta Univerze v Novem Sadu) z naslovom '*Spatial and social changes caused by the continuous exploitation of lignite in the Kolubara lignite basin, Serbia*' o prostorskih, socialnih in ekonomskih spremembah v pokrajini ob reki Kolubari zaradi posledic rudarjenja. Sledi srbski prispevek Tamare Lukić, Milke Bubalo - Živković, Bojana Đerčana in Gordane Jovanović (Naravoslovno-matematična fakulteta Univerze v Novem Sadu) z naslovom '*Population Growth in the Border Villages of Srem, Serbia*' o spremembah v strukturi prebivalcev na območju obmejne občine Šid v Srbiji po letu 1990. Sledi prispevek Lilijane Šprah, Tatjane Novak (Družbeno-medicinski inštitut ZRC SAZU) in Jerneje Fridl (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) z naslovom 'Blaginja prebivalcev Slovenije po regijah: primerjava kazalnikov s poudarkom na zdravju' o primerjavi ravni splošne blaginje v dvanajstih slovenskih statističnih regijah z ravnijo blaginje na

področju zdravja v Sloveniji. Sledi hrvaški prispevek Ivane Crljenko (Leksikografski zavod Miroslav Krleža) z naslovom 'Some older sources for Croatian exonym analysis' o analizi zemljepisnih imen s poudarkom na hrvaških eksonimih v hrvaških kartografskih virih izdanih med letoma 1880 in 1974. Sledi romunski prispevek Daniela Tudora in Mihaila Eve (Geografska in geološka fakulteta Univerze »Alexandru Ioan Cuza« v Iasiju) z naslovom 'A geographical methodology for assessing nodality of a road network. Case study on the western Moldavia' s področja geografije prometa, o določanju nodalnosti v zahodnem delu romunske pokrajine Moldavija. Sledi češko-slovenski prispevek Josefa Navrátila (Fakulteta za kmetijstvo Univerze južne Češke v Čeških Budjevicah) s soavtorji z naslovom 'The importance of vulnerable areas with potential tourism development: a case study of the Bohemian forest and South Bohemia tourist regions', kjer avtorji ugotavljajo primernost Šumave in južne Češke za turizem z vidika okoljske ranljivosti. Sledi srbski prispevek Vere Gligorijević, Mirjane Devedžić in Ivana Ratkaja (Geografska fakulteta Univerze v Beogradu) z naslovom 'Localization factors and development strategies for producer services: a case study of Belgrade, Serbia', kjer avtorji analizirajo 129 podjetij v Beogradu z vidika lokacijskih faktorjev.

Drugi del prve številke sestavljajo tematsko zaokroženi prispevki s področja naravnih nesreč. Gre za objavljene prispevke konference z naslovom *Natural hazards: lessons from the past, prevention and prediction*, ki je maja 2012 potekala v Novem Sadu (glej rubriko Zborovanja v Geografskem vestniku 84-2). V tej številki so objavljeni štirje prispevki. Tematski sklop začena mednarodni prispevek Slobodana B. Markovića, Alberta Rumana, Milivoja B. Gavrilova, Thomasa Stevensa, Matije Zorna, Blaža Komaca in Draga Perka z naslovom 'Modelling of the Aral and Caspian seas drying out influence to climate and environmental changes', o modeliranju spremembe gladine Aralskega jezera in Kaspijskega morja ter posledicah na podnebne in okoljske spremembe. Sledi srbski prispevek Jelene Kovačević - Majkić (Geografski inštitut »Jovan Cvijić« Srbske akademije znanosti in umetnosti) s soavtorji z naslovom 'Risk education in Serbia' o izobraževanju na področju naravnih nesreč v Srbiji. Sledi srbsko-makedonski prispevek Zorice Svirčev (Naravoslovno-matematična fakulteta Univerze v Novem Sadu), Svetislava Krstića in Tamare Važić z naslovom 'The philosophy and applicability of ecoremediations for the protection of water ecosystems' o uporabnosti ekoremediacij za zaščito vodnih ekosistemov. Sledi mednarodni prispevek Radislava Tošića (Naravoslovno-matematična fakulteta Univerze v Banji Luki), Slavoljuba Dragičevića, Matije Zorna in Novice Lovrića z naslovom 'Landslide susceptibility zonation: A case study of the Municipality of Banja Luka (Bosnia and Herzegovina)' o conaciji območij plazovitosti v občini Banja Luka v Bosni in Hercegovini.

Redni sklop člankov v drugi številki začena prispevek Mimi Urbanc, Draga Kladnika in Draga Perka (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) z naslovom 'Šest desetletij humane geografije in varstva okolja v Acti geographici Slovenici' o položaju humane geografije, pokrajinske ekologije in varstva okolja ter njihov razvoj v šestdesetih letih izhajanja znanstvene revije Acta geographica Slovenica/Geografski zbornik. Sledi srbski prispevek Aleksandra S. Petrovića (Geografska fakulteta Univerze v Beogradu) z naslovom 'A Reconstruction of the Pleistocene Glacial Maximum in the Žijovo Range (Prokletije Mountains, Montenegro)' o preučevanju ledeniškega reliefa na grebenu Žijovo v Prokletijah v Črni Gori na meji z Albanijo. Sledi prispevek Lee Žibret in Gorazda Žibreta (Naravoslovnotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani) z naslovom 'Uporaba geomorfoloških indikatorjev za določanje tektonsko aktivnih prelomov na južnem delu Ljubljanskega barja' o novi metodi za izdelavo tektonskega modela. Rezultati raziskave so lahko dodaten vir informacij pri izdelavi tektonskega modela Ljubljanskega polja in Ljubljanskega barja. Sledi romunski prispevek Daniela Peptenatuja (Interdisciplinarni center za napredne raziskave o prostorski dinamiki Univerze v Bukarešti) s soavtorji z naslovom 'Qualitative changes in the entrepreneurial sector in emerging territorial systems – Craiova case study' o analizi zapletenih poslovnih procesov v okviru nastajajočih teritorialnih sistemov, razvitih v okolici večjih mest na primeru Craiove v Romuniji. Sledi madžarski prispevek Géze Tótha, Lóránta Dénes Dávida in Lászla Vasa (Madžarski statistični urad) z naslovom 'The role of transport in European tourism flows' o vlogi prometa v evropskih turističnih tokovih. Sledi srbski prispevek Aleksandre Vujko in Jovana Plavšev

(Naravoslovno-matematična fakulteta Univerze v Novem Sadu) z naslovom '*Evaluation of Fruška Gora National Park (Serbia) for sport and recreational tourism*' o evalvaciji Narodnega parka Fruška Gora za športne in rekreacijske dejavnosti. Sledi romunski prispevek Elene Matei (Fakulteta za geografijo Univerze v Bukarešti) s soavtorji z naslovom '*Changes in the Romanian Carpathian tourism after the communism collapse and the domestic tourists' satisfaction*' o spremembah v turizmu na območju Karpatov v Romuniji po propadu komunizma z vidika zadovoljstva domačih turistov. Sledi prispevek Andreje Kukec (Center za javno zdravje Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani) in soavtorjev z naslovom '*Geografija zdravja na primeru Zasavja: Povezovanje podatkov o onesnaženosti ozračja in boleznih dihal*' v katerem so ocenili povezanost med onesnaženostjo ozračja in boleznimi dihal pri otrocih na ravni majhnih preučevanih prostorskih enot. Sledi makedonski prispevek Dragana Vasileskega in Ivana Radevskega (Naravoslovno-matematična fakulteta Univerze Sv. Cirila in Metoda v Skopju) z naslovom '*Analysis of high waters on the Kriva Reka River, Macedonia*' o analizah poplav na Krivi Reki v Makedoniji.

Drugi del druge številke sestavljajo tematsko zaokroženi prispevki s področja kulturnih vrednot ter trajnostnega podeželskega razvoja. Gre za prispevke, ki so bili zbrani v okviru mednarodnega projekta SY_CULTour – Sinergija kulture in turizma: uporaba kulturnih vrednot v manj razvitih ruralnih območjih (<http://www.sycultour.eu/>). Objavljeni so štirje prispevki. Tematski sklop začenja srbski prispevek Ivane Blešić, Tatjane Pivac, Jasmine Đorđević, Igorja Stamenkovića in Save Janičević z naslovom '*Cultural events as part of cultural tourism development. Case study: Sombor and Apatin (Serbia)*' o organizaciji, izvedbi in ekonomskih učinkih kulturnega turizma v Somborju in Apatinu z vidika prebivalcev. Sledi srbski prispevek Vladimirja Stojanovića, Jasmine Đorđević, Lazarja Lazića, Igorja Stamenkovića in Vanje Dragičević (Naravoslovno-matematična fakulteta Univerze v Novem Sadu) z naslovom '*The principles of sustainable development of tourism in the special nature reserve »Gornje Podunavlje« and their impact on the local communities*' o trajnostnem turizmu na območju Gornjega Podonavja in njegovem vplivu na lokalne skupnosti. Sledi bolgarski prispevek Vesselina Loulanskega in Toline Loulanski (Evropska šola za ekonomijo in management) z naslovom '*The heritization of Bulgarian rose*' o dediščini bolgarske vrtnice z vidika pridelovanja rožnega olja. Sklop zaključuje prispevek Klemena Klinarja (Razvojna agencija gornje Gorenjske) in Matjaža Geršiča (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) z naslovom '*Traditional house names as part of cultural heritage*' o tradicionalnih hišnih imenih kot delu kulturne dediščine.

Kot vsi letniki revije, je tudi ta prosto dostopen na spletni strani: <http://ojs.zrc-sazu.si/ags>.

Primož Pipan

